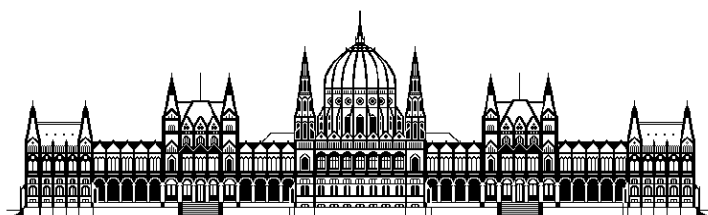

ISMERTETŐ

az alapvető jogok biztosának
intézményéről és tevékenységéről

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

2019

www.ajbh.hu

I. Az alapvető jogok biztosának intézménye

Magyarország Alaptörvényével összhangban elfogadták az alapvető jogok biztosára vonatkozó törvényt is, mellyel új egységes ombudsmani rendszer született.

Az alapvető jogok biztosa kizárólag a Parlamentnek felelős. Az ombudsman az eljárása során független, intézkedését kizárólag az Alaptörvény és a törvények alapján hozza meg. Az alapvető jogok biztosát az országgyűlési képviselővel azonos mentelmi jog illeti meg.

Az ombudsmant a köztársasági elnök javaslatára az Országgyűlés a képviselők kétharmadának szavazatával hat évre választja, munkájáról évente beszámol az Országgyűlésnek.

Az alapvető jogok biztosa egyszer újraválasztható. Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011.évi CXI. törvény alapjaiban módosította az ombudsmani intézmény struktúráját, melyben a korábbi négy országgyűlési biztos helyett egy biztos – az alapvető jogok biztosa –, illetve két helyettes biztos működik: a jövő nemzedékek érdekeinek védelmét ellátó helyettes, valamint a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó helyettes.

Az Országgyűlés által választott biztos tesz javaslatot a helyettesek személyére, akiket szintén az Országgyűlés választ meg. Az új szabályozás megőrzi a biztosnak a jog védelme érdekében tett eddigi eredményeit, ugyanakkor megoldást keres az elmúlt évtizedekben a bírósági gyakorlat során felmerült problémákra. Ezen kívül lehetőség nyílik különleges eljárások lefolytatására olyan szervezetekkel kapcsolatban, melyek nem állami intézmények (pl. bank, cégek, szociális intézetek). Mindemellett az új szabályozás az egységes ombudsmani rendszer kialakításával, valamint a biztos jogkörének kiszélesítésével az alapjogok erősebb, hatékonyabb védelmére ad lehetőséget.

II. Az alapvető jogok biztosának eljárása és intézkedései

Az ombudsman legfőbb feladata, hogy az alapjogokkal kapcsolatos visszasságokat kivizsgálja, és orvoslásuk érdekében általános vagy egyedi intézkedéseket kezdeményezzen.

Az ombudsman a célszerűnek tartott intézkedést - a hatáskörét szabályozó törvény keretei között - maga választja ki, melyek a következők lehetnek:

- ajánlást tehet a visszasságot előidéző szerv felügyeleti szervének az alapvető jogokkal kapcsolatos visszasság orvoslására,
- kezdeményezheti az érintett szerv vezetőjénél a visszasság orvoslását,
- indítványozhatja az Alkotmánybíróság eljárását,
- kezdeményezheti a Kúriánál az önkormányzati rendelet más jogszabállyal való összhangjának felülvizsgálatát,
- a legfőbb ügyész útján kezdeményezheti az ügyészség fellépését,
- az illetékes szervnél felelősségre vonásra irányuló eljárást kezdeményezhet, ha szabálysértés vagy fegyelmi vétség elkövetésének alapos gyanúját észleli, bűncselekmény észlelése esetén pedig köteles kezdeményezni,
- javasolhatja a jogalkotásra vagy közjogi szervezetszabályozó eszköz kiadására jogosult szervnél a jogszabály vagy közjogi szervezetszabályozó eszköz módosítását, hatályon kívül helyezését vagy kiadását,
- végső intézkedésként az ügyet az éves beszámoló keretében az Országgyűlés elé terjesztheti.

Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (Ajbt.) 18. §-a alapján az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint valamely **hatóság**, például:

- közigazgatási szerv,
- helyi önkormányzat,
- nemzetiségi önkormányzat,
- kötelező tagság alapján működő köztestület,
- a Magyar Honvédség,
- rendvédelmi szerv,
- közigazgatási jogkörben eljáró egyéb szerv e jogkörében,
- nyomozó hatóság vagy az ügyészség nyomozást végző szerve,
- közjegyző,

- törvényszéki végrehajtó,
- önálló bírósági végrehajtó vagy
- közszolgáltatást végző szerv

tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár, feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási pert – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

Közszolgáltatást végző szervnek minősül – függetlenül attól, hogy milyen szervezeti formában működik

- az állami vagy önkormányzati feladatot ellátó, illetve e feladat ellátásában közreműködő szerv,
- a közüzemi szolgáltató,
- az egyetemes szolgáltató,
- az állami vagy európai uniós támogatás nyújtásában vagy közvetítésében közreműködő szervezet,
- a jogszabályban közszolgáltatásként megjelölt tevékenységet végző szervezet, valamint
- a jogszabályban előírt, kötelezően igénybeveendő szolgáltatást nyújtó szervezet.

A közszolgáltatást végző szerv kizárólag e tevékenységével összefüggésben vizsgálható.

Az alapvető jogok biztosa, illetve a jövő nemzedékek érdekeinek, továbbá a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó helyettesei figyelemmel kísérik a jövő nemzedékek érdekeinek, valamint a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak érvényesülését.

Az alapvető jogok biztosa nem vizsgálhatja

- az Országgyűlés,
- a köztársasági elnök,
- az Alkotmánybíróság,
- az Állami Számvevőszék,
- a bíróság, valamint

- az ügyészség nyomozást végző szerve kivételével az ügyészség tevékenységét.

Ha a beadvány alapján feltehető, hogy – e szervek kivételével – a hatóságnak nem minősülő szervezet tevékenysége vagy mulasztása természetes személyek nagyobb csoportjának alapvető jogait súlyosan sérti, az alapvető jogok biztosa kivételesen eljárhat.

A biztos nem járhat el

- ha a panaszolt ügyben született jogerős, vagy véglegessé vált közigazgatási határozat közlésétől számítva több mint egy év telt el,
- ha az eljárás 1989. október 23-a előtt indult,
- ha a közigazgatási határozat ellen közigazgatási per indult, vagy már jogerős bírósági határozat született,
- ha a határozat ellen közigazgatási per indult, vagy jogerős bírósági határozat született,
- ha a beadványt benyújtó személy a kilétét nem fedte fel, és annak hiányában a vizsgálat nem folytatható le. (Az alapvető jogok biztosához fordulása miatt senkit sem érhet hátrány.)

Az alapvető jogok biztosa a beadványt elutasítja, ha

- az nem felel meg a fenti feltételeknek, vagy
- az nyilvánvalóan alaptalan,
- az ismételten előterjesztett és érdemben új tényt, adatot nem tartalmaz.

Az alapvető jogok biztosa a beadványt elutasíthatja, ha

- azt névtelenül nyújtották be, vagy
- megítélése szerint a beadványban szereplő visszásság csekély jelentőségű.

III. Közérdekű bejelentés

A panaszokról és közérdekű bejelentésekről szóló 2013. évi CLXV. törvény (Pkbt.) 4.§-a alapján **közérdekű bejelentést 2014. január 1-jétől** az alapvető jogok biztosa által üzemeltetett **védett elektronikus rendszerben** is meg lehet tenni.

A közérdekű bejelentés olyan körülményre hívja fel a figyelmet, amelynek orvoslása vagy megszüntetése a közösség vagy az egész társadalom érdekét szolgálja. A közérdekű bejelentés javaslatot is tartalmazhat.

A védett elektronikus rendszeren keresztül benyújtott közérdekű bejelentés megtételekor a bejelentőnek a nevét és a lakcímét kötelezően meg kell adnia, kérheti azonban, hogy személyes adatai kizárólag az alapvető jogok biztosa és hivatala számára legyenek hozzáférhetőek.

A bejelentést és mellékleteit, erre irányuló kérelem esetén annak személyes adatok nélküli kivonatát az alapvető jogok biztosa 8 napon belül továbbítja az annak vizsgálatára hatáskörrel rendelkező szervhez (eljáró szerv).

Az eljáró szerv a vizsgálat során tett intézkedéseiről szóló tájékoztatását az alapvető jogok biztosának hivatala útján közli a bejelentővel.

A közérdekű bejelentés – arra jogosult által történt – kivizsgálását követően a bejelentő – az általa vélelmezett visszásság orvoslása érdekében – beadvánnyal fordulhat az alapvető jogok biztosához:

- ha véleménye szerint bejelentését az eljáró szerv nem vizsgálta ki teljeskörűen,
- ha a vizsgálat eredményével nem ért egyet,
- ha a bejelentését megalapozatlannak tartották.

A kérelem alapján az alapvető jogok biztosa vizsgálja a közérdekű bejelentés megfelelő intézését. Ha a lefolytatott vizsgálat alapján visszásságot tapasztal, annak orvoslására ajánlást tehet az érintett, illetve annak felettes szervéhez.

IV. Tájékoztatás az alapvető jogok biztosának, a nemzetbiztonsági ellenőrzés felülvizsgálati eljárását érintő új jogköréről

Az alapvető jogok biztosa a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvényben meghatározottak szerint – új feladatoként – 2015. február 1-től az alapvető jogokat érintő visszasságok tekintetében, a nemzetbiztonsági ellenőrzés felülvizsgálati eljárásának elrendelését, és lefolytatását is vizsgálja.

A felülvizsgálati eljárás alá vont személy a vizsgálat lefolytatása érdekében, a felülvizsgálati eljárásról történő tudomásszerzést követő hat hónapon belül fordulhat az ombudsmanhoz. Emellett az alapvető jogok biztosa hivatalból is vizsgálhatja a nemzetbiztonsági szolgálatok felülvizsgálati eljárásra vonatkozó gyakorlatát. Amennyiben a biztos a felülvizsgálati eljárás elrendelése, és lefolytatása körében az alapvető jogokkal összefüggésben visszasságot állapít meg, tájékoztatja a nemzetbiztonsági szolgálatot irányító minisztert, egyben kezdeményezi az általa szükségesnek tartott intézkedések megtételét, amelyet ha nem tart megfelelőnek, erről tájékoztatja az Országgyűlés Nemzetbiztonsági Bizottságát.

V. Nemzetközi tevékenység

Nemzetközi kapcsolataink tekintetében mérföldkőnek számított, amikor 2011 májusában a Biztos jelentkezésére pozitív válasz érkezett az Akkreditációs Bizottságtól, így az ENSZ Emberi Jogi Intézménye – National Human Rights Institution, NHRI – B-státuszt ajánlott fel intézményünknek.

A 2013. évben kezdődött reakkreditációs folyamat eredményeképpen 2014 őszén intézményünk elnyerte az NHRI A-státuszt.

A legfontosabb feladatok a következők:

- emberi jogi tanácsadás vagy konzultáció hivatalból vagy kérésre indított eljárás alapján, a kormány, a parlament, vagy más állami szerv meghatalmazottja által,
- állásfoglalások, ajánlások és jelentések előkészítése, valamint azok nyilvánosságra hozatala emberi jogi kérdésekben,
- a nemzetközi szerződések ratifikációjának előmozdítása érdekében ajánlások készítése,
- a hazai emberi jogi szabályzóknak a nemzetközi egyezményekhez történő igazításában való közreműködés, és később azok hatékony alkalmazásának elősegítése,
- aktív közreműködés emberi jogi jelentések összeállításában,
- együttműködés a hazai és nemzetközi emberi jogi szervezetekkel,
- kutatások lefolytatása és oktatás emberi jogi szakterületen,
- a társadalom figyelmének felhívása az emberi jogi kérdésekre (különös tekintettel a diszkriminációra) és a jogsérelmekre.

Alapvető Jogok Biztosának Hivatala
az ENSZ Nemzeti Emberi Jogi Intézménye

Cím: 1054 Budapest, Vértanúk tere 1.

Postai cím: 1387 Budapest Pf. 40.

Telefon: (06-1) 475-7100

Fax: (06-1) 269-1615

E-mail: panasz@ajbh.hu

Internetcím: www.ajbh.hu